

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในหัวข้อเรื่อง "พัฒนาการของอาชีวศึกษาในประเทศไทย" นี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะ วิเคราะห์ความเป็นมาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของอาชีวศึกษาในประเทศไทย และประมวล ข้อมูลเกี่ยวกับวิวัฒนาการของอาชีวศึกษาในฐานะวิชาชีพชั้นสูง นอกจากนี้ยังมุ่งที่จะศึกษาปัญหา เกี่ยวกับอาชีวศึกษาในปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาแนวโน้มของอาชีวศึกษาในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางสำหรับ ผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงอาชีวศึกษาให้ทันกับกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Method) โดยศึกษาจากหนังสือและเอกสารต่างๆเป็นส่วนใหญ่ แหล่งข้อมูลสำคัญที่ใช้ เป็นหลักในการค้นคว้าคือ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดคุรุสภา หอสมุด ศูนย์วัสดุกระทรวงศึกษาธิการ หอสมุดคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอสมุดมหา วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามอย่างยิ่งที่จะศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของอาชีวศึกษาในด้านที่ เห็นว่าเป็นจุดสำคัญ จึงได้จำแนกประเด็นที่ทำการศึกษาไว้หลายประเด็น ซึ่งได้แก่ สถานภาพ และบทบาทของครู อาชีวศึกษาในฐานะที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง และแนวโน้มของอาชีวศึกษาในอนาคต ดังปรากฏรายละเอียดอยู่แล้วในบทที่ 3 บทที่ 4 บทที่ 5 และบทที่ 6 ในบทนี้จะได้เสนอ เฉพาะข้อสรุปที่เห็นว่าเป็นจุดเด่นและจุดสำคัญของอาชีวศึกษาที่ได้พัฒนาการมาตั้งแต่อดีตจนถึง - ปัจจุบัน รวมทั้งอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของครู ในสมัยการศึกษาแบบโบราณ (พ.ศ. 1781 - 2414) การศึกษามีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด โดยพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการจัดการ ศึกษาในทุกๆด้าน พระสงฆ์นอกจากจะเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนแล้ว ยังทำหน้าที่ในฐานะ ที่เป็นครูอีกด้วย ประชาชนทั่วไปจึงเข้าใจในความเป็นพระภิกษุควบคู่ไปกับความเป็นครู และยกย่อง

นับถือครูไว้ในฐานะอันสูงยิ่ง ทำนองเดียวกับพระสงฆ์ กล่าวคือ โภคกของนี้มีอยู่ครูตามกตินิยม ในพุทธศาสนาซึ่งถือว่าครูเป็น "ปุณฺณิเยบุคคล" อันหมายถึงบุคคลผู้ควรแก่การบูชา จึงกล่าวได้ว่า สถานภาพของครูกับสถานภาพของพระสงฆ์เป็นสถานภาพเดียวกัน ประเพณีการไหว้ครูซึ่งปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยการศึกษาแบบโบราณและสืบเนื่องมาจวบจนปัจจุบัน ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงสถานภาพอันสูงยิ่งและความสำคัญของครู จนถือได้ว่าครูเป็นสถาบันอันสูงส่งสถาบันหนึ่งในสังคม

ในสมัยการศึกษาแบบปัจจุบัน (พ.ศ. 2414 - 2519) สถานภาพของครูได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก โดยในระยะเริ่มจัดการศึกษาแบบใหม่ (พ.ศ. 2414 - 2453) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษา จากการศึกษาในวัด ในวัง และในครัวเรือน มาเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในงานอาชีพครูด้วย ความจำเป็นที่จะต้องใช้ครูสำหรับสอนในโรงเรียนตามรูปแบบวิธีการจัดการศึกษาแบบปัจจุบัน ทำให้งานครูซึ่งแต่เดิมไม่ถือเป็นงานอาชีพใดก็ค่อยๆพัฒนาการมาเป็นงานอาชีพมากขึ้นตามลำดับ สถานภาพของครูจำแนกออกเป็น ข้าราชการ พระสงฆ์ และครูฆราวาสก็ ครูที่เป็นข้าราชการนั้นมีฐานะเป็นข้าราชการบริหารของพระมหากษัตริย์ ได้รับพระราชทานเงินเดือนและรางวัลสำหรับความดีความชอบในรูปของบรรดาศักดิ์ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และบำเหน็จบำนาญ เป็นเครื่องตอบแทน ส่วนครูที่เป็นพระสงฆ์ ในระยะเริ่มต้นจัดการศึกษาแบบใหม่ก็ยังคงสอนนักเรียนในวัดตามวิธีการเรียนการสอนแบบโบราณ ต่อมาเมื่อรัฐบาลได้ขยายการศึกษาให้แพร่หลายออกไป โดยการส่งเสริมให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นตามวัดต่างๆ ก็ได้อาราธนาพระสงฆ์ให้ช่วยสอนหนังสือให้แก่เด็กด้วย โดยรัฐบาลได้ช่วยอุดหนุนจัดหาแบบเรียนแจกจ่ายให้สำหรับใช้สอนนักเรียน พระสงฆ์ที่อยู่ในพระอารามหลวง ก็จะได้รับนิยัตน์เพิ่มขึ้น ส่วนพระสงฆ์ที่ไม่ได้รับนิยัตน์ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและวัดจะหาวิธีการให้การอุดหนุนเอง การเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังมีลักษณะตามแนวการศึกษาแบบโบราณอยู่มาก หลังจากปี พ.ศ. 2441 เป็นต้นมา จำนวนครูที่เป็นพระสงฆ์ที่สอนนักเรียนตามแนวการศึกษาแบบใหม่ก็ทวีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ เพราะได้มีการปรับปรุงแก้ไขวิธีการจัดการศึกษาใหม่เพื่อให้สามารถขยายการศึกษาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยกรมหมื่นวิจิตรานุชา โอรสทรงรับเป็นผู้บัญชาการการจัดการศึกษาในหัวเมือง และกระทรวง -

มหาดไทยเป็นผู้ผูกพัน สำหรับครูเขตนครซึ่งเป็นครูที่ไม่ได้รับพระราชทานเงินเดือนหลวง มีอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร ได้รับค่าตอบแทนจากการสอนเป็นค่าเล่าเรียนจากนักเรียนมา จากการบริหารของผู้จัดการศึกษาโดยทั่วไปบางซึ่งเห็นว่าควรมีเงินเดือนแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ครูประเภทนี้จึงมีขวัญและกำลังใจไม่สู้จะดีนัก ในปี พ.ศ. 2452 ทางราชการได้พิจารณาเห็น สมควรให้ครูเขตนครได้รับการยกเว้นจากการราชการและยกเว้นจากการเกณฑ์ทหาร จึงพอจะ ช่วยให้มีขวัญและกำลังใจดีขึ้น และพอใจที่จะทำหน้าที่ครูมากขึ้นกว่าเดิม

ในระยะขยายการศึกษา (พ.ศ. 2453 - 2475) เป็นระยะที่การศึกษาแบบปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเบื้องต้นสำหรับราษฎรทั่วไป ได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2461 และประกาศใช้พระราช บัญญัติประถมศึกษาฉบับแรกในปี พ.ศ. 2464 ในระยะนี้สถานภาพของครูจำแนกออกเป็นข้าราชการ พระสงฆ์ ครูประชาบาล และครูโรงเรียนราษฎร์ ครูที่เป็นข้าราชการนั้น ในปี พ.ศ. 2454 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับตำแหน่งครูให้เป็นระเบียบแน่นอนยิ่งขึ้น และยังมีสิทธิ ที่จะได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เหมือนเดิม ครูประเภทนี้จึงมีขวัญและกำลังใจในการทำงานดี กว่าครูประเภทอื่นๆ อย่างไรก็ตามก็ยังมีความไม่พอใจซึ่งรับราชการอยู่ตามหัวเมือง ที่ยังมี ตำแหน่งชั้นต่ำได้รับเงินเดือนน้อย จึงพากันลาออกไปประกอบอาชีพอื่นๆ อยู่เสมอ ต่อมาได้มีการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่โอน าระบบคุณธรรมหรือระบบคุณวุฒิ เข้ามาใช้ในระบบราชการไทย และพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีหลักการ สำคัญที่มุ่งจะให้การบริหารถือเป็นการรับราชการถือเป็นอาชีพที่มั่นคงอีกด้วย ข้าราชการครูซึ่งมีฐานะ เป็นข้าราชการ พลเรือนตามพระราชบัญญัติดังกล่าว จึงมีฐานะทางอาชีพที่มั่นคงยิ่ง มีทิวาเดิมและดีกว่าครูประเภท อื่นๆ สำหรับครูที่เป็นพระสงฆ์ ในระยะแรกยังคงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาอยู่มาก แต่ใน ระยะต่อมาบทบาทดังกล่าวก็ค่อยๆ ลดลงตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายในการจัดการศึกษาของ รัฐบาลที่องค์การจะเป็นผู้จัดการศึกษาเอง ทำให้การศึกษาแยกออกมาจากวัดประการหนึ่ง กับ ความต้องการที่จะให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิง ซึ่งยอมเป็น การไม่สะดวกแก่การที่พระสงฆ์จะสอนหนังสือได้แก่เด็กนักเรียนหญิง ในที่สุดบทบาทของพระ สงฆ์ในการจัดการศึกษาและการสอนหนังสือก็แทบจะไม่เหลืออยู่เลย คงมีแต่เพียงเป็นผู้ช่วย-

อุปถัมภ์โรงเรียนและช่วยการก่อสร้างเล็กน้อยเท่านั้น ในระยะนี้มีครูเพิ่มขึ้นใหม่อีกประเภทหนึ่ง
คือ ครูประชาบาล ซึ่งสอนอยู่ในโรงเรียนประชาบาลอันเป็นโรงเรียนที่ประชาชนเป็นผู้จัดตั้งและ
บำรุง ครูประชาบาลนี้มีจำนวนมากกว่ครูประเภทอื่น ในฐานะครูย่อมได้รับความเคารพนับถือจาก
คนทั่วไป แต่สำหรับฐานะตำแหน่งจริงๆแล้วก็ยังเป็นเพียงลูกจ้างของท้องถิ่นเท่านั้น ประกอบกับค่า
ตอบแทนที่ได้รับจากการสอนค่อนข้างต่ำ ครูประชาบาลจึงเป็นครูที่ประสบปัญหาทั้งในกานฐานะ
ตำแหน่งและด้านการครองชีพเป็นอย่างมาก ครูประเภทสุดท้ายสำหรับระยะนี้คือ ครูโรงเรียน
ราษฎร์ ซึ่งได้แก่ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนเอกชนตึกหรือโรงเรียนมูลกดซึ่งเปลี่ยนมาเรียกว่า -
โรงเรียนราษฎร์ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 ครูโรงเรียนราษฎร์แม้จะ
ได้รับความเคารพนับถือในสถานะที่เป็นครูจากคนทั่วไป แต่ฐานะความมั่นคงทางอาชีพและฐานะทาง
เศรษฐกิจย่อมขึ้นอยู่กับฐานะของโรงเรียนที่สอนอยู่เป็นสำคัญ จึงนับเป็นครูที่ประสบปัญหาเดือดร้อน
มากเช่นเดียวกับครูประชาบาล

ในระยะการปกครองระบอบประชาธิปไตย (พ.ศ. 2475 - 2519) เป็นระยะที่สังคม
เกิดความตื่นตัวทางการศึกษามากขึ้น มีผู้สนใจการศึกษาอย่างกว้างขวาง หน่วยงานต่างๆจึงได้
พยายามจัดการศึกษาสนองตอบความต้องการของประชาชน และเพื่อให้เกิดผลในการพัฒนา
ประเทศตามแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ จึงมีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาแบ่งเป็นหลายฝ่าย
สถานภาพของครูก็แยกออกไปต่างๆกันหลายสังกัด ซึ่งอาจจำแนกเป็นประเภทได้ถึง 5 ประเภท
คือ ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการส่วนจังหวัด พนักงานเทศบาล ข้าราชการกรุงเทพมหานคร
และครูโรงเรียนราษฎร์ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสถานภาพของครูซึ่งได้ดำเนินการมาโดยลำดับ
พอจะสรุปในประเด็นที่สำคัญได้คือ ในปี พ.ศ. 2476 ได้ยกเลิกยศและบรรดาศักดิ์ของข้าราชการ
ที่เคยมีมาแต่ก่อน เปลี่ยนมาใช้ระบบเงินเดือนตามตำแหน่งแทน ในปี พ.ศ. 2491 ได้ยกฐานะ
ครูประชาบาลและข้าราชการศึกษาซึ่งเดิมมีฐานะเป็นลูกจ้างของท้องถิ่นให้เป็นข้าราชการพลเรือน
ดังที่กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผลให้ข้าราชการพลเรือนตำแหน่งครูมีเพิ่มขึ้นอีก
ประมาณ 70,000 คน และทำให้ฐานะทางสังคมและทางเศรษฐกิจของครูประชาบาลดีขึ้นกว่า
เดิมมาก ในปี พ.ศ. 2495 ได้มีการเพิ่มประเภท "ข้าราชการครู" ไว้ในพระราชบัญญัติ

ระเบียบข้าราชการพลเรือน นับเป็นการเริ่มกำหนดประเภทข้าราชการครูไว้โดยเฉพาะแยกออกมาจากข้าราชการพลเรือนประเภทอื่นๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการตามนโยบายที่จะโอนการศึกษาระดับประถมไปให้ท้องถิ่นดำเนินการ โดยได้โอนโรงเรียนประถมศึกษาและครูในเขตเทศบาลต่างๆ ให้เทศบาลนั้นๆ เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาเองเสร็จสิ้นทั่วราชอาณาจักร เมื่อปี พ.ศ. 2506 ครูประจำโรงเรียนที่โอนไปดังกล่าวจึงเปลี่ยนฐานะมาเป็นพนักงานเทศบาล ต่อมาได้โอนโรงเรียนประจำเทศบาลต่างๆ ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดของแต่ละจังหวัด เสร็จสิ้นทั่วประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2509 ครูประจำโรงเรียนที่มีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนจึงเปลี่ยนฐานะมาเป็นข้าราชการส่วนจังหวัด สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ ในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร เป็นผลให้พนักงานเทศบาลตำแหน่งครูของเทศบาลนครกรุงเทพและธนบุรี รวมทั้งข้าราชการส่วนจังหวัดตำแหน่งครูขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครและองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี เปลี่ยนฐานะมาเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นสังกัดกรุงเทพมหานคร

สำหรับครูที่สอนอยู่ในสถานศึกษาของเอกชนหรือที่เรียกว่าครูโรงเรียนราษฎร์นั้น มีฐานะเป็นลูกจ้างของผู้บริหารโรงเรียนที่ตนสอนอยู่ ซึ่งปรากฏว่าส่วนใหญ่มีฐานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจไม่สู้จะดีนัก เนื่องจากขาดหลักประกันในการปฏิบัติงานอาชีพและไม่มีระบบการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพที่พอ ครูโรงเรียนราษฎร์จึงได้รับความเดือดร้อนจนหาปะการ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขใหม่ในระยะเวลาต่อมาถึง 2 ครั้ง คือเมื่อปี พ.ศ. 2479 และเมื่อปี พ.ศ. 2497 ก็มีใ้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อใ้การคุ้มครองแก่ครูโรงเรียนราษฎร์แต่อย่างใด แม้รัฐบาลจะใ้การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์อยู่บ้างซึ่งก็มีใ้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของครูโรงเรียนราษฎร์ได้อย่างแท้จริง จนเมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2518 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับคุ้มครองการทำงานและการสงเคราะห์ครูโรงเรียนราษฎร์ไว้ชัดเจนและแน่นอนอันเป็นหลักประกันใ้ว่า ครูโรงเรียนราษฎร์ในปัจจุบัน จะได้รับความคุ้มครองทั้งในด้านการทำงานและสวัสดิการที่ค้ำประกันไว้

2. บทบาทของครู ในสมัยการศึกษาแบบโบราณ เนื่องจากพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครู ดังนั้นพื้นฐานของความเป็นครูและการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูจึงได้มาจากหลักธรรมในพุทธศาสนานั้นเองเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่หลักธรรมในสังกาสกสูตร หรือ ทิพิตินัย และหลักธรรมที่กล่าวถึงลักษณะของกัลยาณมิตร หลักธรรมดังกล่าวนี้เป็นที่มาของสำคัญก่อให้เกิดหลักความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์จนเกิดเป็นวัตรธรรม จารีตประเพณีเกี่ยวกับครูในการอบรมสั่งสอนศิษย์สืบมา ครูในสมัยการศึกษาแบบโบราณเป็นครูที่เสียสละพร้อมไปด้วยคุณธรรมอันสูงยิ่ง เป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ได้ในทุกกรณี เป็นผู้มีความตั้งใจสอนศิษย์ ช่วยเหลือเกื้อกูลและรักศิษย์ประดุจลูกของตนเอง การทำงานของครูถือเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมในการอบรมสั่งสอนตนเองเกี่ยวกับพ่อแม่ งานครูจึงมิได้ถือเป็นงานอาชีพแต่เป็นงานที่ทำด้วยความสำนึกในความสำคัญและภาระหน้าที่อย่างสูงของครู บทบาทในด้านการสอนการอบรมของครูนั้น ก็มุ่งให้ศิษย์ประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมในพุทธศาสนา ซึ่งวิธีสอนส่วนใหญ่จะมีคำแนะนำให้ท่องจำอรรถกถา พร้อมทั้งสอนชีวิต สอนความเป็นคน สร้างค่านิยมให้แก่วิชาชีพควบคู่ไปกับการสอนหนังสือ โดยครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้ศิษย์ถือปฏิบัติตามด้วย ครูจึงมีบทบาทเด่นชัดในฐานะผู้ให้ ผู้ถ่ายทอดความรู้ตลอดจนค่านิยมและความเชื่อของสังคมแก่ศิษย์ อันศิษย์จะพึงยอมรับและเชื่อฟังครูโดยคุณผู้

บทบาทของครูดังที่กล่าวมานี้ แม้ในระยะเริ่มจัดการศึกษาแบบใหม่ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่ประการใด ทั้งที่รูปแบบและวิธีจัดการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทดังกล่าวได้มีการปฏิบัติและสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนเป็นรากฐานอันมั่นคง และสภาพสังคมไทยในสมัยก่อนก็มิได้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงมากนัก มีลักษณะของการคงที่และคงตัว อีกทั้งในระยะเริ่มจัดการศึกษาแบบใหม่ ครูส่วนมากก็ได้แก่พระสงฆ์เช่นเดียวกับสมัยการศึกษาแบบโบราณนั่นเอง

ในระยะขยายการศึกษา บทบาทของครูก็ยังมีได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเท่าใดนัก มีการเน้นความสำคัญของครูมากขึ้นในฐานะที่เป็นแบบอย่างอันดีแก่ศิษย์ จนมีคำกล่าวเปรียบเทียบกับครูไว้ต่าง ๆ กัน เช่น เปรียบเทียบว่า ครูเป็นเสมือนกระจกเงา หรือตัวพิมพ์ หรือช่างปั้นหุ่นเหล่านี้ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหวังของสังคมในบทบาทของครู และการตระหนักถึงบทบาทอันสำคัญของครูที่มีต่อสังคมได้อย่างชัดเจน

ในระยะเวลาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในตอนแรกบทบาทของครูก็ยังคงเป็นไปในระยะเดียวกันกับที่ผ่านมา ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดแต่ประการใด ครั้นในระยะต่อมาบทบาทของครูได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นตามลำดับ รวมทั้งมีบทบาทใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดหลายประการ สาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงก็เนื่องมาจากปัญหาทางฐานะทางเศรษฐกิจของครู แนวความคิดในเรื่องบทบาทใหม่ๆ ของครู แนวคิดในเรื่องการสอนแผนใหม่ และความเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดระบบการศึกษา ทั้ง 4 ประการนี้ ทำให้ครูไม่สามารถรักษามบทบาทเดิมไว้ได้ อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ต้องการให้ครูรักษามบทบาทเดิมไว้ พร้อมกันนั้นก็ต้องการที่จะให้ ครูมีบทบาทใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอีกหลายประการ เช่น นอกจากจะเป็นผู้สอนแล้วควรควรเรียนจากศิษย์ไปพร้อมกันด้วย ควรมีบทบาททางด้านการศึกษากว่าทางวิชาการ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และบทบาททางการเมือง เป็นต้น ซึ่งทำให้ครูเกิดความสับสนและลำบากใจในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างมาก จึงกล่าวได้ว่า ระยะเวลาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนี้ เป็นระยะที่ครูประสบกับปัญหาในเรื่องบทบาทมากกว่าในวงระยะเวลาใดๆ ที่ผ่านมา

3. อาชีพครูในฐานะวิชาชีพชั้นสูง ในสมัยการศึกษาแบบโบราณ ยังไม่มีการฝึกอบรมผู้ทำหน้าที่ครูขึ้นโดยเฉพาะแต่ประการใด ครั้นเมื่อได้เริ่มจัดการศึกษาคณะแบบ - ปัจจุบันขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมครูสำหรับสอนตามโรงเรียนต่างๆ โดยในปี พ.ศ. 2435 กระทรวงธรรมการได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูแห่งแรกขึ้นที่โรงเรียนเล็ก ผลิตครูระดับประกาศนียบัตรสำหรับสอนชั้นประถมศึกษา แต่สามารถผลิตครูได้เพียงจำนวนน้อยเท่านั้น อีก 3 ปีต่อมา คือในปี พ.ศ. 2438 เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) เสนาบดีคนแรกของกระทรวงธรรมการก็ได้จัดตั้งสถานที่แสดงปาฐกถาและอบรมครูขึ้นที่วัดพระยาศรี เรียกว่า "วิทยาทานสถาน" และต่อมาในปี พ.ศ. 2443 ก็มีผู้จัดตั้ง "สภาไทยจารย์" ขึ้นที่วัดใหม่วินัยรณานุกู แควงบางกอกน้อย ด้วยจุดประสงค์เช่นเดียวกัน ครั้นถึงปี พ.ศ. 2445 กรมศึกษาธิการก็ได้จัดตั้ง "สำนักอาจารย์สโมสรสถาน" ขึ้นที่โรงเรียนทวีธาภิเศก สำหรับเป็นที่ประชุมอบรมและสอนครู ซึ่งต่อมาได้วิวัฒนาการมาเป็นสมาคมที่เกี่ยวข้องเนื่องกัวยอาชีพครูสมาคมแรก คือ "สำนักอาจารย์สมาคม" ตั้งขึ้นในปี

พ.ศ. 2447 ณ โรงเรียนมัธยมวัดราชบูรณะ แต่ก็ยังมีโรงเรียนที่เป็นสมาคมอาชีวศึกษาโดยแท้จริง เนื่องจากยังไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาสิทธิของผู้มีอาชีพครูแก่อย่างใด และสมาคมนี้ก็มีได้เป็นสมาคมของครูโดยเฉพาะ คือ ยังเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่มีได้เป็นครูสมัคร เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมได้ด้วย

ก่อนที่ที่จะจัดตั้งสำนักศึกษารัฐบาล ก่อในปี พ.ศ. 2446 ได้มีการขยายหลักสูตรฝึกหัดครูให้สูงขึ้นถึงระดับฝึกหัดครูมัธยม เป็นหลักสูตรที่ต่อจากระดับประกาศนียบัตรครูประถมอีก 2 ปี ในระยะนี้ได้เพิ่ม หลักสูตรฝึกหัดครูออกไปอีกหลายประเภท ได้แก่ ครูประกาศนียบัตรมูลสามัญ (ป.) ครูประกาศนียบัตรประถมสามัญ (ป.ป.) ครูประกาศนียบัตรประถมพิเศษ (ป.ป.พ.) ครูประกาศนียบัตรมัธยมสามัญ (ป.ม.) ครูประกาศนียบัตรมัธยมพิเศษ (ป.ม.พ.) เหล่านี้เป็นเพียงการฝึกหัดครูในระดับประกาศนียบัตรเท่านั้น ยังมีได้มีการขยายหลักสูตรให้ถึงระดับปริญญาบัตรหรืออุดมศึกษาแก่อย่างใด ต่อมาได้มีการรวมการฝึกหัดครูเข้าเป็นแผนกหนึ่งของโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นโรงเรียนอุดมศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2458 และเมื่อได้สถาปนาโรงเรียนนี้เป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็จะเป็นการยกระดับการฝึกหัดครูให้สูงขึ้น เป็นแนวทางที่จะขยายหลักสูตรให้ถึงระดับปริญญาได้สะดวก แต่ก็ยังไม่อาจเป็นไปได้ในระบายนั้น เพราะในปี พ.ศ. 2461 กระทรวงธรรมการได้โอนการฝึกหัดครูจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาสังกัดกรมศึกษาธิการตามเดิม ต่อมาในปี พ.ศ. 2471 ก็ได้โอนการฝึกหัดครูมัธยมให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดอีก โดยเปิดแผนกฝึกหัดครูมัธยมขึ้นในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผลิตครูมัธยม (ป.ม.จุฬา) รุ่นแรกออกมาเมื่อต้นปี พ.ศ. 2473

ในปี พ.ศ. 2483 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติครูขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมอาชีพครูให้ก้าวหน้ามั่นคง พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นผลให้มีสภาในกระทรวงศึกษาธิการขึ้นเรียกว่า "คุรุสภา" นับเป็นสมาคมอาชีวศึกษาหรือสถาบันอาชีพครูแห่งแรกที่เกิดขึ้นโดยผลบังคับใช้ทางกฎหมาย บังคับให้ครูทุกคนต้องเป็นสมาชิก มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับสมาคมวิชาชีพชั้นสูงทั่วไป กับทั้งยังมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลแทน ก.พ. และ ก.จ. อีกด้วย ส่วนสำนักศึกษารัฐบาลนั้นก็ได้โอนกิจการมารวมเข้ากับคุรุสภา จึงกล่าวได้ว่าสมาคมอาชีวศึกษาได้เกิดขึ้นเป็นสมาคมแรกในปี พ.ศ. 2483 นี้เอง

การฝึกหัดครูภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้วิวัฒนาการก้าวหน้าตามลำดับ มีการยกเลิกหลักสูตรการฝึกหัดครูบางประเภทที่มีความรู้ทางค่านิยมวิชาการน้อย และเพื่อให้สามารถจัดการฝึกหัดครูให้ได้ผลยิ่งขึ้น จึงได้ตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้นในปี พ.ศ. 2497 ในปีเดียวกันนั้นเองก็ได้จัดตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษาขึ้นเพื่อเป็นสถาบันการฝึกหัดครูในระดับปริญญาโทตามมาตรฐานสากล จึงนับได้ว่าการศึกษาการฝึกหัดครูของไทยได้วิวัฒนาการก้าวหน้ามาจนถึงระดับวิชาชีพชั้นสูงแล้ว ในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาหลายสถาบันทั้งที่มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย เปิดสอนตามหลักสูตรฝึกหัดครูในระดับปริญญาตรี และบางมหาวิทยาลัยยังได้ขยายหลักสูตรถึงขั้นมัธยมศึกษา คือเปิดสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกด้วย

ในกานจรรยามรณแหงอาชีพรูเนน แกเคิมมาผูที่เปันครูไคทำหน้าที่ครูควความสำนึกและความรับผิดชอบในภาระหน้าที่อันสำคัญของครูอย่างแท้จริง แม้จะมีเคิมจรรยามรณไว้เปันหลักฐานแนนอน แกก็มีวัฒนธรรม จารีตประเพณีเกี่ยวกับครูซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักธรรมในพุทธศาสนาและได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน จนอาจถือว่าเป็นจรรยามแหงอาชีพรูไค กรันเมื่อมีสมภกมอาชีพรูก็ถูกรูสภากอตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2488 แลว ครูสภาก็ได้กำหนดจรรยามรณสำหรับครูขึ้นไว้แนนอนในลักษณะที่เป็นจรรยามรณแหงอาชีพรูเฉพาะการไค จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2506 ครูสภาจึงได้กำหนดจรรยามรณครูขึ้นไว้เปันหลักในการปฏิบัติงานอาชีพรูของครู เรียกว่า "ระเบียบประเพณีของครูว่าควจรรยามรณารษาของครู" และ "ระเบียบประเพณีของครูว่าคววินัยของครู" ซึ่งมีทั้งหมด 20 ข้อควยกัน ระเบียบประเพณีของครูดังกล่าวนี้มีลักษณะที่ต่อเปันจรรยามรณแหงอาชีพรูไค จึงกล่าวไคว่า วงการอาชีพรูของไคไทยมีจรรยามรณแหงอาชีพรูปรากฏขึ้นเปันหลักฐานแนนอนแลว เช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาจากวิวัฒนาการของอาชีพรูความที่กล่าวนี้ ย่อมเห็นไคว่า อาชีพรูของไคไทยในปัจจุบันมีลักษณะที่ต่อไคว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงไคอาชีพรูหนึ่ง เพราะมีการฝึกอบรมในวิชาชีพครูถึงระดับปริญญาตรีแลว มีสมภกมวิชาชีพครูก็ ถูกรูสภารวมทั้งจรรยามรณแหงอาชีพรูไคกำหนดกขึ้นไว้แลว เช่นเดียวกัน อยางไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากสภาพขอให้จริงไคเกี่ยวกับอาชีพรูในปัจจุบัน ก็ยังไม่อาจจะถือว่าอาชีพรูเป็นวิชาชีพชั้นสูงอบางแหงจริงที่เกี่ยวกัน ทั้งนี้เนื่องจากยังมี

ปัญหาและข้อบกพร่องเกี่ยวกับการผลิตและการใช้ครู เกี่ยวกับบทบาทของสมาคมวิชาชีพครู และเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบต่อครูในอนาคต ในปัจจุบัน ปัญหาและข้อบกพร่องเหล่านี้ในปัจจุบันได้รับความสนใจเพื่อการแก้ไขปรับปรุงให้หลายประการแล้ว ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาวิชาชีพครูไปสู่ฐานะของวิชาชีพชั้นสูงได้อย่างแท้จริงในที่สุด

4. แนวโน้มของอาชีพครูในอนาคต จากการที่กล่าวถึงสถานะการเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบต่อการศึกษา ทำให้พอจะกล่าวถึงเกี่ยวกับแนวโน้มของอาชีพครูในอนาคตได้ดังนี้

เกี่ยวกับบทบาทและฐานะของครู ในอนาคตครูที่วิชาชีพครูจะมีฐานะทางสังคมคล้ายกับผู้มีอาชีพสุจริตอื่นทั่วไป ฐานะของครูจะเปลี่ยนจาก "ปุณฺณียบุคคณ" ในสมัยก่อนมาเป็น "ปุณฺณชน" หรือ "วิญญูชน" ผู้ประกอบสัมมาชีพเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเกี่ยวกับสุจริตชนอื่นๆ บทบาทในการสอนและอบรมของครูก็จะเปลี่ยนจากการเป็นผู้ให้ ผู้บอก หรือผู้แสดงนำ มาเป็นผู้กระตุ้น ผู้แนะนำและสนับสนุนให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล และรู้จักการที่จะค้นหาหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ครูในอนาคตก็ยังคงต้องวางตนเป็นผู้คอยปรไปช่วยคุณธรรมและศีลธรรม เป็นแบบฉบับในทางที่ทำงานสำหรับนักเรียนอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นไปตามอิทธิพลของสังคมไทย ที่ยังมองครูในฐานะที่เป็น "แม่พิมพ์ของชาติ" โดยตลอดมา นอกจากบทบาทในการสอนการอบรมนักเรียนอันเป็นหน้าที่โดยตรงของครูแล้ว บทบาทที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่นการเข้าร่วมในกิจกรรมและการแก้ปัญหาของท้องถิ่น ก็เป็นสิ่งที่ครูในอนาคตจะต้องเห็นความสำคัญและสนใจให้มากขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย และเพื่อที่จะเป็นหลักประกันในอนาคตให้ครูมีสถานภาพที่พอที่จะรักษาฐานะและบทบาทดังกล่าวไว้ได้ สมาคมวิชาชีพครูซึ่งได้แก่ คุรุสภา ก็ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ส่วนราชการที่และบทบาทมุ่งในตำแหน่งที่เป็นสถาบันวิชาชีพครู เป็นสำคัญอันจะทำให้สามารถมีศักดิ์สิทธิ์และผลประโยชน์ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกว่าเดิม สำหรับในด้านการบริหารงานบุคคลซึ่งยังล้าหลังไม่เป็นระเบียบและมาตรฐานเดียวกัน ก็จะมีองค์การกลางของครูโดยเฉพาะเป็นหน่วยบริหารงานบุคคลของครูที่สังกัดหน่วยงานต่างๆกัน โดยมีผู้แทนที่ครูเลือกตั้งร่วมเป็นกรรมการอยู่ในองค์การนี้ด้วย ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานบุคคลสำหรับครูเป็นระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับมากขึ้น ส่วนครูโรงเรียนราษฎร์นั้น ก็ได้รับการประกันสิทธิ การสงเคราะห์ตลอดจนสวัสดิการที่ดียิ่งกว่าเดิมจากรัฐบาลเช่นเดียวกัน

อภิปราย

1. ในสมัยการศึกษาแบบโบราณ ผู้ที่เป็นครูทำหน้าที่ครูด้วยความสมัครใจ ควบคู่กับความสำนึกในภาระหน้าที่อันสำคัญของครู มิได้ถือเป็นการงานอาชีพแต่อย่างใด จุดเริ่มต้นของการที่งานครู ได้พัฒนามาเป็นงานอาชีพดังเช่นในปัจจุบัน ได้แก่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษา จากการศึกษาแบบโบราณมาเป็นการศึกษาแบบปัจจุบัน ซึ่งเริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ความจำเป็นที่จะต้องใช้ครูที่มีคุณสมบัติสำหรับการสอนแบบใหม่ มีเวลาที่จะทำหน้าที่ครูได้อย่างพอเพียงและโดยสะดวกในชั้นโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบปัจจุบัน ทำให้งานครูเริ่มมีลักษณะเป็นงานอาชีพ และได้พัฒนามาโดยลำดับจนมีลักษณะเป็นงานอาชีพอย่างสมบูรณ์ในปัจจุบัน แนวทางงานครูจะเริ่มเปลี่ยนแปลงมาเป็นงานอาชีพพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการศึกษา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากตะวันตกที่ตามลักษณะงานอาชีพครูของไทยก็ได้พัฒนามาโดยการผสมผสานกันอย่างกลมกลืนระหว่างลักษณะของครูไทยในอดีตซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันกับครูในแถบตะวันออกทั่วไป* กับลักษณะของการจัดการศึกษาซึ่งได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ลักษณะการผสมผสานนี้เห็นได้อย่างชัดเจนในระยะเริ่มต้นจัดการศึกษาแบบปัจจุบัน โดยใช้วัดเป็นสถานที่เรียนและใช้พระสงฆ์เป็นครู ตลอดจนมีการคัดเลือกพระสงฆ์มาเรียนฝึกหัดครูที่กรุงเทพฯ อีกด้วย และในระยะดังกล่าวนี้ ครูทั้งที่เป็นพระสงฆ์และที่เป็นฆราวาสส่วนใหญ่มิได้เรียกร้องค่าตอบแทนหรือมีการกำหนดอัตราค่าสอนไว้แน่นอนแต่อย่างใด ยังคงทำหน้าที่ครูด้วยความสมัครใจและด้วยความสำนึกในภาระหน้าที่อันสำคัญของตนเช่นเดียวกับครูในสมัยโบราณ ในระยะต่อมาเมื่อการศึกษาขยายกว้างขวางออกไปยิ่งขึ้น สภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ลักษณะงานอาชีพครูจึงเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นเดียวกัน กลายมาเป็นงานอาชีพอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับสมมติอาชีพอื่นทั่วไป

2. ความหมายของคำว่า "ครู" ในสมัยก่อนนี้ในสมัยปัจจุบันนี้แตกต่างกันมาก ในสมัยก่อนครูหมายถึงปุรณียบุคคล เป็นผู้ทรงคุณธรรมอันสูงยิ่ง ได้รับการยกย่องนับถือจากศิษย์

* อ๋าน ไรวาน อรุณรังษี, "ครูในประวัติศาสตร์ตะวันออก" ศูนย์ศึกษา 3 (มกราคม - มีนาคม, 2516), หน้า 19 - 26.

และบุคคลทั่วไป ความรักและเมตตาศิษย์ความผูกพันห่วงใยต่อศิษย์ เป็นลักษณะของครูในสมัย
ก่อนที่เห็นได้ชัด แต่ในสมัยปัจจุบันคำว่า "ครู" คยทั่วไปแล้วจะหมายถึงผู้สอนในสถานศึกษาเป็น
สำคัญ พระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ก็ได้กำหนดความหมายของครูว่า หมายถึงผู้สอนประจำใน
สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความเข้าใจของคนทั่วไปในปัจจุบันเช่นกัน ในสมัยปัจจุบันจึงหมายถึง
ความถึงผู้ที่มีอาชีพเป็นผู้สอนตามโรงเรียนต่างๆ เท่านั้น ความผูกพันที่มีต่อศิษย์ก็เน้นอยู่ที่การสอน
วิชาการตามหลักสูตรให้เกิดประโยชน์เป็นสำคัญ ดังที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่า ครูใน
ปัจจุบันจึงเป็นผู้เรียกได้ว่า เป็นผู้ผลิตเด็กที่จบการศึกษาในการผลิตขนาดใหญ่เท่านั้น ไม่ใช่ครูที่มีความ
ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศิษย์อย่างที่เคยเป็นมาแต่ก่อน

อนึ่ง หากพิจารณาแนวโน้มเกี่ยวกับฐานะของครูซึ่งมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนจาก
"ปุถุชนบุคคล" มาเป็นเพียง "วิญญูชน" หรือ "ปุถุชน" ในสมัยปัจจุบันแล้ว จะเห็นได้ว่าฐานะทาง
สังคมของครูในสมัยปัจจุบันได้ตกลงไปจากสมัยก่อนมาก เพราะวิญญูชนนั้นย่อมหมายถึงบุคคลผู้มี
ฐานะ คุณสมบัติ และคุณธรรม เช่นเดียวกับคนธรรมดาสามัญทั่วไป ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาดังหน้าที่อัน
สำคัญของครูซึ่งจะต้องเป็นผู้อบรมสั่งสอนศิษย์ เป็นตัวอย่างที่ศิษย์จะพึงยึดถือเป็นแนวทาง เป็น
ที่พึ่งของศิษย์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคม และเป็นผู้ที่สังคมให้ความเคารพนับถือเช่นนี้แล้ว
หากครูมีฐานะเป็นเพียง "วิญญูชน" หรือ "ปุถุชน" ครูจะสามารถทำหน้าที่สำคัญดังกล่าวให้บังเกิด
ผลดีได้อย่างไร ครูจึงควรมีฐานะที่สูงกว่า "วิญญูชน" หรือ "ปุถุชน" อยู่บ้าง ซึ่งถึงแม้จะไม่สูงเท่า
กับ "ปุถุชนบุคคล" เหมือนเช่นแต่ก่อน แต่ก็ไม่ควรปล่อยให้ฐานะของครูตกลงไปเป็นเพียง
"วิญญูชน" หรือ "ปุถุชน" ซึ่งเห็นได้ชัดว่าไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่ยังมีความเคารพ
นับถืออยู่มาก อันเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่น่าจะธำรงรักษาไว้ การพิจารณาว่าฐานะของครูที่เหมาะสม
กับบทบาทและสภาพสังคมในปัจจุบันควรเป็นเช่นไรนั้น น่าจะไต่ถามลักษณะของ "กัลยาณมิตร"^{*}
ซึ่งได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 3 มาเป็นแนวพิจารณา เนื่องจากลักษณะของผู้ที่เป็น "กัลยาณมิตร"
เป็นลักษณะที่สูงกว่า "วิญญูชน" หรือ "ปุถุชน" อันจะไม่ทำให้ฐานะของครูต้องตกลงไปมาก
และเป็นลักษณะที่พอจะปลูกฝังอบรมให้ดีขึ้นสำหรับผู้ที่เป็นครูได้ และยังเป็นลักษณะที่เหมาะสมกับ
บทบาทของครูในปัจจุบันอีกด้วย

* ศึกษาลักษณะของ "กัลยาณมิตร" จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า 42.

3. เมื่อพิจารณาอาจารย์พศุภในแง่ของวิชาชีพชั้นสูง กล่าวได้ว่าในปัจจุบันอาชีพพศุภของไทยได้พัฒนาถึงขั้นที่เมืองค้ประกอบของวิชาชีพชั้นสูงตามเกณฑ์สากลโดยครบถ้วนแล้ว แก่อวิชาชีพชั้นสูงนั้น นอกจากจะต้องมีองค์ประกอบต่างๆครบถ้วนแล้ว สถาบันอาชีพหรือสมาคมวิชาชีพซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง จะต้องมีการจัดระเบียบองค์การที่เหมาะสม และมีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพด้วย จึงจะเป็นการช่วยให้อาชีพนั้นก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนโดยทั่วไป ปัจจุบัน สมาคมวิชาชีพพศุภของไทยซึ่งได้แก่คุรุสภาตลอดจนสมาคมที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยอาชีพพศุภอื่นๆ ยังมีปัญหาข้อขัดข้องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอีกมาก จึงคาดว่าจะต้องใช้เวลาอีกนานพอสมควรสำหรับการพัฒนาอาชีพพศุภให้ประชาชนโดยทั่วไปยอมรับนับถือว่า เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง

4. พัฒนาการของการฝึกหัดครูเป็นสิ่งที่ควบคู่กันมากับการพัฒนาการของอาชีพพศุภโดยตลอด ความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกหัดครูเกิดขึ้นพร้อมกับการเริ่มจัดการศึกษาแบบปัจจุบัน ยิ่งในระยะขยายการศึกษา การฝึกหัดครูก็ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้น การฝึกหัดครูนี้มีผลโดยตรงต่อความเจริญก้าวหน้าและความเสื่อมของอาชีพพศุภ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการพัฒนาไปสู่วิชาชีพชั้นสูง ครูที่เรียนสำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดครูในระยะแรกๆมีจำนวนน้อยมากเพียงปีละไม่กี่คน แต่ครูเหล่านี้ นอกจากจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสอนและอบรมศิษย์เป็นอย่างดีแล้ว ยังเพิ่มพูนความรู้ด้วยคุณธรรมทั้งปวงที่ครูจะพึงมี จึงได้รับการยกย่องนับถือจากศิษย์และคนทั่วไปเป็นอย่างมาก ระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ขยายการฝึกหัดครูเพื่อเร่งผลิตครูให้พอเพียงกับการขยายการศึกษา มีการฝึกหัดครูหลายประเภทและหลายระดับ จำนวนครูอาชีพเพิ่มมากขึ้นและมีหลายประเภทหลายระดับต่างกัันตามที่ได้ฝึกหัดมา การฝึกหัดครูในระยะหลังนี้ ได้รับอิทธิพลทั้งทางกายภาพและวิธีการฝึกหัดจากตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก เป็นผลให้แบบฉบับของครูในระยะหลังรวมทั้งในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมากเช่นกัน กล่าวได้ว่า การฝึกหัดครูมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในอาชีพพศุภ ทั้งในค่านสภาพ บทบาท และการพัฒนาไปสู่วิชาชีพชั้นสูง

5. ข้อควรพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือ ในสมัยการศึกษาแบบโบราณ และระยะเริ่มต้นจัดการศึกษาแบบปัจจุบัน สถานภาพของครูมิได้แบ่งแยกออกไปหลายประเภทหลายสังกัด เหมือนเช่นในปัจจุบัน ซึ่งมีครูหลายประเภท หลายระดับและสังกัดอยู่ในหน่วยงานต่างๆกัน ทั้งนี้ เพราะการบริหารการศึกษาของประเทศยังไม่เป็นเอกภาพอย่างแท้จริง มีหน่วยงานหลายหน่วย เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม แม้จะเป็นการศึกษาในระดับเดียวกันก็ตาม เช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความสับสนและความลำบากทั้งในการปฏิบัติหน้าที่และการวางตน ความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการทำงาน ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำค่าสูงและเกิดการเปรียบเทียบในระหว่างครูด้วยกันเอง ซึ่งทั้งหมดกล่าวมานี้ย่อมเป็นผลกระทบกระเทือนต่อฐานะแห่งอาชีพและเกียรติภูมิของครูเป็นอย่างมาก

6. ในสมัยการศึกษาแบบโบราณครูมีต้องกังวลด้วยเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้เท่าใดนัก เพราะมิได้ยึดถืองานครูเป็นงานอาชีพแต่อย่างใด ครั้นในสมัยการศึกษาแบบปัจจุบันนี้ถึงดีว่างานครูเป็นงานอาชีพประเภทหนึ่ง มีค่าตอบแทนการทำงานที่สามารถนำมาเลี้ยงชีพได้ แต่ปรากฏว่าค่าตอบแทนที่ครูได้รับนั้นไม่สู้จะเพียงพอแก่การที่ครูจะสามารถครองชีพอยู่ได้ ด้วยความปลุกใจ สุขุมเกียรติและสมฐานะของครูโดยตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นครูที่มีฐานะเป็นข้าราชการหรือครูโรงเรียนราษฎร์ ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาความเดือดร้อนจากการครองชีพด้วยกันทั้งนั้น ข้อนี้นับเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ฐานะของครูตกต่ำลงในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพิจารณาปรับปรุงอัตราเงิน เดือนของครูให้เหมาะสมกับลักษณะงานครูและสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ครูสามารถครองชีพอยู่ได้โดยสะดวกสบายตามควรแก่ฐานะ

2. ควรพิจารณาทหาทางให้สวัสดิการและการสงเคราะห์แก่ครูทุกประเภทโดยเสมอภาคกันตามสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่นที่กันดารควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

3. ควรปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลสำหรับครูให้เหมาะสมกับลักษณะและภาระกิจของงานครูโดยเฉพาะ โดยการจัดตั้งองค์การกลางสำหรับบริหารงานบุคคลสำหรับครูขึ้น ให้มีผู้แทนของครูเข้าร่วมเป็นกรรมการขององค์กรนี้ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อจะได้พิจารณาแก้ไขและจัดระบบการบริหารงานบุคคลสำหรับครูให้เหมาะสมกับงานอาชีพครูอย่างแท้จริง

4. ควรพิจารณาปรับปรุงบทบาทและภารกิจของสมาคมอาชีพครูให้สามารถทำหน้าที่ในการส่งเสริมฐานะทางวิชาชีพครูอย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาออกใบอนุญาตสำหรับผู้มีอาชีพครู การกำหนดจรรยาบรรณให้เหมาะสมกับลักษณะแห่งอาชีพและวัฒนธรรมไทย

5. ควรพิจารณาปรับปรุงการส่งเสริมวิทยะฐานะครูให้มีขอบข่ายการส่งเสริมที่กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงมาตรฐานที่ค้ำและมุ่งให้ครูสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพครู ควรจัดและดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูขึ้นโดยสม่ำเสมอ โดยมุ่งปลูกฝังปลูกฝังอบรมให้ครูเป็นผู้ที่มีลักษณะสมกับที่เป็น "กัลยาณมิตร" ตามหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นสำคัญ จัดให้มีกิจกรรมต่างๆที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรมดังกล่าว เช่น การอบรม การประกวด การเชิดชูเกียรติ และการพิจารณาบำเหน็จความชอบแก่ครูควรจะได้คำนึงถึงลักษณะกานคุณธรรมเป็นประการสำคัญด้วย

อนึ่ง สถาบันการฝึกหัดครูทั้งหลายก็ควรจัดและดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูอย่างจริงจัง เพื่อให้นักศึกษาคูรมีลักษณะสมกับที่เป็น "กัลยาณมิตร" และโครงการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูนี้ ควรจัดเข้าเป็นส่วนสำคัญในระบบการฝึกหัดครู

7. สมาคมอาชีพครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้มีอาชีพครูทุกสังกัดในแต่ละจังหวัด ได้มีโอกาสร่วมมือกันเพื่อทำกิจกรรมทางวิชาการ สันทนาการ สวัสดิการ และการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมอยู่เป็นประจำ

8. ควรหาวิธีการจูงใจและคัดเลือกผู้มีความอดทน ความสนใจในอาชีพครู และมีสติปัญญาสูง เข้ามารับการฝึกอบรมในสถาบันฝึกหัดครูให้มากขึ้น การคัดเลือกผู้เข้าเรียนใน-

สถาบันการฝึกหัดครูพึงกระทำด้วยความรอบคอบ มีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับงานครูและมีวิธีการสรรหา
อย่างถูกต้องตามหลักวิชา

9. ควรพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร การฝึกหัดครู และกระบวนการผลิตในสถาบันการ
ฝึกหัดครู ให้เหมาะสมกับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และลักษณะงานอาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันดังกล่าว
สามารถผลิตครูที่ตรงกับความต้องการของประเทศได้อย่างแท้จริง

10. สถาบันอาชีวศึกษาและสถาบันการฝึกหัดครูควรส่งเสริมให้มีการค้นคว้าเกี่ยวกับงาน
ของครูไทยในอดีต เช่น ชีวประวัติ ผลงาน วิธีสอน ฯลฯ เพื่อเป็นบทเรียนสำหรับครูรุ่นหลัง และ
เป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีวศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยโดยเฉพาะในโอกาสต่อไป

11. ควรมีการประสานงานและการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ระหว่างสถาบันการฝึกหัด
ครู สมาคมอาชีวศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดของครู ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีวศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้

1. บทบาทของสมาคมอาชีวศึกษาในประเทศไทย
2. นโยบายการฝึกหัดครูของไทย
3. พัฒนาการหลักสูตรการฝึกหัดครูของไทย
4. พุทธศาสนากับความเป็นครู

